

פרשת יתרו תשע"ח – מה גבולות החיוב של מצוות כיבוד הורים?

1. א. כבוד הרב, כשהייתה ילדה בת 5, אבא שלי עזב את הבית והותיר את אמי לבדה לגדל אותי. הוא הסתובב בחו"ל והרוויח הרבה כסף, אך לא התעניין בשלומי ולא שלח לי אגורה. כעת אני בת 20 וקיבלתי ממנו טלפון כי הוא מתנצל על מה שקרה, אך הוא חולה מאוד ומבקש שאבוא לבקר אותו בקביעות בבית הרפואה. אני שואלת האם אני חייבת לכבד אבא שלא כיבד אותי ולא דאג לי?

ב. כבוד הרב, ההורים שלי גרים קרוב אלינו ובאים לעתים קרובות לאכול אצלנו סעודת שבת. אך אימא שלי פוגעת בי ומעירה לי בנוכחות הילדים והורסת את שמחת השבת. האם אני יכולה לסרב להם כשמבקשים להתארח אצלנו?

2. **תנחומא כא:** אדריונוס שאל את ר' יהושע בן חנניה: חמש דברות הראשונות שנתן ה' לישראל שמו מעורב בהם ["אנכי ה', לא יהיה לך אלוקים, לא תישא את שם ה', שבת לה', כבד את אביך ... על האדמה אשר ה' אלוקיך נותן לך"] ... חמש דברות האחרונות שנתן לאומות העולם [מצוות חברתיות] אין שמו מעורב בהם? אמר לו: שבחו של ה' להיות מעורב עם הרצחנים עם המנאפים עם הגנבים! **כלי יקר ה, טז:** חמש דברות הראשונות מדברות בכבוד המקום ברוך הוא ומטעם זה נאמר בכולם ה' אלוקיך ולא הזכיר ה' בכל חמש דברות האחרונות המדברות בדברים שבין אדם לחברו.

רמב"ם ממרים ו: כיבוד אב ואם מצווה גדולה היא וכן מורא אב ואם, ששקלם הכתוב בכבודו ובמוראו: כתוב 'כבד את אביך ואת אמך' וכתוב (משלי) 'כבד את ה' מהונך'. כתוב: 'איש אמו ואביו תיראו' וכתוב 'את ה' אלוהיך תירא'. כדרך שציווה על כבוד שמו הגדול ומוראו כך ציווה על כבודם ומוראם. איזהו מורא? לא עומד ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא יקרא בשמו בחייו ובמותו.

כלי יקר שם: ומצוות כיבוד אב אע"פ שהוא בין אדם לחברו [ומה מקומה בלוח הימני?]

3. **ספר החינוך מצוה לג:** ראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה שזו מדה רעה ומאוסה בתכלית לפני אלוקים ואנשים. וייתן אל לבו כי האב והאם הם סבת היותו בעולם ... גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו, וכשיקבע זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא שהוא סבתו וסבת כל אבותיו עד אדם הראשון.

רמב"ן כ"א: השלים [ארבע דברות ראשונות שהם] כל מה שאנו חייבין בדברי הבורא בעצמו ובכבודו, ועבר לצוות אותנו בענייני הנבראים והתחיל מן האב שהוא כעניין בורא משתתף ביצירה, כי ה' הוא אבינו הראשון והמוליד הוא אבינו האחרון.

קידושין לא,ב: כשהיה רב יוסף שומע את קול צעדיה של אמו, היה אומר: אקום מלפני השכינה.

ליקוטי שיחות לו/95: בכבוד אב ואם ישנם שני עניינים: א. מצווה שכלית שבין אדם לחברו, מצד הכרת הטוב על כל מה שהשפיעו לו. ב. מצווה שבין אדם למקום, כיון שהאב 'משתתף ביצירתו' וכבוד ההורים הוא כבוד האל. ויש לומר **שעיקר החידוש** במצוות כיבוד אב ואם הוא דווקא בישראל, מצד 'השותפות ביצירתו', משא"כ באומות העולם שייך רק העניין הא' כמצווה שכלית מצד הכרת הטוב.

4. **כתב סופר ואתחנן:** מדוע נאמר 'כבד את אביך כאשר ציווך ה'" וברש"י: 'שציווך במרה'? מדוע בשאר דברים אינו כתוב איפה נצטווה? אלא הרבה טועים דהטעם שצריך לכבד הורים משום הכרת הטוב, אבל אם לא גדלהו אינו מכבדם. כדי להוציא טעות זה נאמר 'כאשר ציווך במרה' ואז לא היו סמוכים על שולחן אביהם, כי המן ירד מהשמיים ולא היו צריכים למלבושים, אלא רק **כמצווה עליונה**.

קידושין לא,ב: רב אסי הייתה לו אימא זקנה. אמרה לו רוצה אני תכשיטים. קנה לה. רוצה להתחתן עם גבר, שידך אותה. רוצה אני גבר נאה וצעיר כמוך – עזב אותה והלך לארץ ישראל.